

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Informellt elevinflytande, en skendemokrati eller bra för lärandet?

- En intervjustudie om lärares uppfattning av informellt elevinflytande

Tell me and I forget, teach me and I may remember, involve me and I learn.
-Benjamin Franklin (ej bekräftad källa)

Namn Per Törner
Program Ämneslärarprogrammet

Antal ord : 9201

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LGSH1A
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: HT 2016
Handledare: Ann-Kristin Jonasson
Examinator: Mikael Persson
Kod: HT16-2490-014-LGSH1A

Nyckelord: Elevinflytande, lärande, klassrum, samspel, dialog

Abstract

Elevinflytande betonas i skolan styrdokument. Elevinflytande är en mänsklig rättighet, elevinflytande anses bidra till ett ökat lärande och elevinflytande bidrar till att fostra demokratiska medborgare. Samtidigt som elevinflytande lyfts fram som centralt för skolan finns det många skolor som misslyckas med att ge eleverna tillräckligt med inflytande. Intresset för frågan väcktes under min sista praktik där skolan jag befann mig på fick kritik av skolinspektionen för att man inte gav eleverna tillräckligt med inflytande. Skolan jag praktiserade på verkade inte vara ensamma om detta, utan flera skolor brister just på denna punkt. Då lärare är ansvariga för att elevinflytandet ska komma till stånd intresserade jag mig för att undersöka lärarnas syn på elevinflytande och det visade sig att lärarna tyckte elevinflytande var viktigt för att eleverna ska trivas och lära sig mer, däremot visade det sig att elevinflytande inte är något okomplicerat begrepp. Lärarna lyfte fram svårigheterna med elevinflytande och menade att skolans nuvarande styrning inte ger något större utrymme till det.

Förord

Denna uppsats är skriven hösten 2016. Jag har under perioden upplevt både framgång och motgång. Det har dock varit en lärorik process som har varit intensiv. För att få till stånd denna uppsats har jag varit beroende av många personer. Tack till min handledare Ann-Kristin Jonasson för din hjälp. Jag vill även jag rikta ett särskilt tack till min mamma och pappa för att jag fick upprätta min studiebas hemma hos er; jag åt er ur huset. Tack Gustaf, du har som bror varit ett oerhört viktigt bollplank för mig. Sist men inte minst, min underbara flickvän Sanna. Du är mitt allt.

Göteborg

2016-12-27

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Syfte och frågeställningar	4
2.1 Syfte	4
2.2 Frågeställningar	4
3 Avgränsning och disposition	5
4 Elevinflytande som begrepp	5
4.1 Förändrat fokus från formellt till informellt inflytande	6
4.2 Elevinflytande i styrdokumentet	6
4.3 Motiv till elevinflytande.....	7
5 Elevinflytande i teori och tidigare forskning	8
5.1 Vygotskijs syn på lärande	9
5.2 John Deweys syn på lärande	10
5.3 Elevinflytandets fördelar	11
5.4 Ökat fokus på kunskapsuppdraget	11
5.5 Hur elever och lärare talar om elevinflytande.....	12
6 Studiens ramverk	12
6.1 Olika faktorer som anses viktiga för elevinflytande	13
6.2 Svårigheter med elevinflytande.....	13
7 Metod och metoddiskussion	14
7.1 Metod och metoddiskussion.....	14
7.2 Val av intervjupersoner	14
7.3 Genomförande av intervjuer	15
7.4 Etiska överväganden	16
8 Resultat och Analys	16
8.1 Resultat.....	16
9 Analys, Diskussion och slutsats	22
9.1 Analys	22
9.2 Diskussion och slutsats	24
10 Referenslista	26
11 Bilagor	28

1 Inledning

Det svenska utbildningsväsendet bygger på demokrati och i skolan skall demokratiska medborgare fostras (Lgy 11). Genom att eleverna får inflytande över sin utbildning lär de sig hur de demokratiska spelreglerna går till. Elevernas möjligheter till att utvecklas och lära sig ökar om man som lärare utgår ifrån elevernas intressen och erfarenheter (Skolverket, 2015).

Enligt SOU(1996:22) finns det tre olika syften med elevinflytande, för det första ses det som en förutsättning för lärande, för det andra är det en viktig del i att fostra demokratiska medborgare och för det tredje ska det ses som en mänsklig rättighet. Elevinflytande kan därför ses som en viktig byggsten i elevers demokratiska process på samma sätt som att elevinflytande är viktig för att eleverna ska lära sig bättre och mer i skolan. Skolan har ett dubbelt uppdrag, demokratiuppdraget och kunskapsuppdraget. Elevinflytande blir således ett viktigt verktyg för att skolorna ska kunna uppnå sitt mål om att fostra demokratiska medborgare och ge dem ett gynnsamt lärandeklimat.

Trots att skolverket betonar vikten av delaktighet och elevinflytande så skiljer sig elevinflytandets förekomst åt mellan olika skolor. Enligt skolinspektionens enkät höstterminen 2015 upplever 30 % av de tillfrågade eleverna på gymnasiet att de inte har tillräckligt inflytande över undervisningen (Skolinspektionen, 2015a). Dessutom menar skolinspektionen att elevinflytande är något skolorna ofta brister i när det görs kontroller (Skolinspektionen 2015b). Intresset för elevinflytande som fenomen växte fram under min sista VFU-period. Den VFU-skolan jag var på granskades av skolinspektionen och fick då kritik som formulerades att:

”ser till att eleverna får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll (Lgy11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.3 elevernas ansvar och inflytande)” (Skolinspektionen 2016).

Att elevinflytande ansågs vara en viktig förutsättning för lärandet blev för mig tydligt under denna period, då jag insåg att skolinspektionen finner det viktigt att granska detta.

Elevinflytande som begrepp har däremot diskuterats under många år. Under 1940-talets skolutredning började begreppet på allvar diskuteras, men det är först 1991 som begreppet elevinflytande slås fast i skollagen. Gunvor Selberg (1999), har i sin avhandling *Elevinflytande i lärandet* konstaterat att elever med större erfarenhet av elevinflytande bättre än elever med mindre erfarenhet, klarar av att göra egna val, söka information, diskutera innehåll, samarbeta och ta ställning till undervisningsstoffet (sid 145). På samma gång som forskning har visat att elevinflytandet är viktigt för elevers lärande har Eriksson & Bostedt

(2011 sid 139-140) i sin studie *Elevinflytande i spänningsfältet mellan skolans kunskapsuppdrag och demokratiska uppdrag* visat att elevinflytande i fältet mellan kunskaps- och demokratiuppdraget ser olika ut, där ett ökat fokus på individens måluppfyllelse gör att demokratiuppdraget hamnar i skymundan. Det innebär också att skolans fokus på individens måluppfyllelse gör att de informella processerna, det vill säga inflytandet i klassrummet, som syftar till att öka elevernas lärande hamnar i bakgrunden. Elevinflytande uppfattas som viktigt för att skolan ska fungera och för att kunna ge elever den kunskap de behöver för att klara sig i samhället. Utifrån detta är det intressant att studera hur lärare ser på elevinflytande och dess roll för att förbättra lärandet. Kan det trots allt även vara så att lärarna ser problem med elevinflytande?

2 Syfte och frågeställningar

2.1 Syfte

Mot bakgrund av att det kan hävdas att elevinflytande är viktigt för att uppfylla skolans uppdrag och att det kan tänkas finnas en motsättning mellan vad som står i styrdokumentet och vad som utspelas i skolmiljön vill jag undersöka hur lärare ser på det informella inflytandet. Närmare bestämt vad lärare har för inställning till och bild av elevinflytande i klassrummet. Ser lärare elevernas inflytande som ett viktigt inslag för att de ska kunna öka sitt lärande, och upplever lärarna eventuella svårigheter med inflytande eller inte? Jag finner det intressant för att det är i klassrummet som läraren tillsammans med eleverna skapar lärandesituationer som ska bidra till ökad kunskap.

2.2 Frågeställningar

För att kunna besvara mitt syfte kommer jag att utgå från följande frågeställningar

1. Vad har lärare för bild av informellt elevinflytande?
2. Upplever lärare att informellt elevinflytande gynnar elevernas lärande?
3. Upplever lärarna svårigheter med informellt elevinflytande?

3 Avgränsning och disposition

Elevinflytande som begrepp är mångtydigt och kan syfta på flera saker. Då tidsramen för min studie är begränsad har jag valt att undersöka lärares inställning till det informella elevinflytandet, det vill säga det inflytande som elever kan ges möjlighet att ha i klassrummet. Det finns olika syn på vad begreppet elevinflytande är och vi har under vår studietid kommit i kontakt med olika lärandeteorier. Två av dessa teorier företräds av Lev Vygotskij och John Dewey. Deras teorier har under senare tid färgat av sig på den svenska skolan och undervisningen. De båda teoretikerna betonar vikten av att eleven har en aktiv roll i klassrummet och att denne ska stå i centrum för sin inläring och inte bara passivt ta emot kunskap. Då elevinflytande bygger på att eleven får ta en aktiv roll i klassrummet anser jag att dessa teorier varit relevanta att ha med när jag analyserar respondenternas svar på frågeställningen om elevinflytande gynnar elevens lärande.

I nästkommande kapitel kommer begreppet elevinflytande att presenteras, där kommer också elevinflytande utifrån styrdokument att synliggöras. Det följs av kapitlet *Elevinflytande i teori och tidigare forskning*, där åskådliggörs elevinflytandes övergripande teoretiska perspektiv samt elevinflytande i tidigare forskning. Efter detta kapitel presenteras studiens *ramverk* som jag använder i min analys, tillsammans med *teori och tidigare forskning*. I efterföljande kapitel får ni ta del av min *metod* och *metoddiskussion*. Därefter följer studiens insamlade *resultat* och efter det en *resultatanalys* som avslutas med en *diskussion* och *slutsats*.

4 Elevinflytande som begrepp

Begreppet elevinflytande är som jag nämnde inledningsvis mångtydigt och verkar ha flera definitioner och att det därför kan diskuteras på flera olika sätt. Detta kan göra att begreppet inte är helt enkelt att förstå och jag vill därför ge en kort redogörelse av begreppet informellt elevinflytande.

Begreppet elevinflytande är inte något nytt, det har funnits med länge i diverse styrdokument, men det är först 1946 som det kommer upp på dagordningen, då i form av begreppet fostran för demokrati. Elevinflytande är ett allt vanligare ord som används, dessvärre är det vagt och kan betyda flera saker (Tham, 1998, sid 5). Elevinflytande beskrivs som otydligt även av Eva Forsberg (2000) och Gunvor Selberg (1999). Selberg (1999, sid 37) skriver att det är svårt att finna en bra definition av elevinflytande i litteraturen, Selberg ser

dock elevinflytande som ett samspel mellan elever och mellan elever och lärare (1999, sid 47).

Eriksson & Bostedt förklarar elevinflytande som formellt och informellt elevinflytande där formellt inflytande sker i form av olika råd såsom klassråd eller elevråd. De menar vidare att även individuella utvecklingsplaner (IUP) också är en form av formellt inflytande. Informellt elevinflytande däremot sker och existerar i samtal och diskussioner mellan elever och lärare men också mellan elev och elev, detta är något som sker i klassrummet (2011, sid. 19-20). Eriksson & Bostedt (2011) menar vidare att man genom det informella inflytandet kan påverka innehållet och arbetssättet i undervisningen.

4.1 Förändrat fokus från formellt till informellt inflytande

I samband med att elevers inflytande skrevs in i skolans styrdokument inrättades formella organ. Det vill säga klassråd och elevråd. Idén var att klassråd skulle tillämpas i skolor över hela Sverige. När dåvarande skolöverstyrelsen på 1980-talet granskade klassråden visade det sig att detta endast existerade på hälften av alla skolor. Klassråd och elevråd är i dagens skola vanligt förekommande. Det ges dock lite utrymme för detta i skolans styrdokument. Att det numera är skrivet att elever ska "ges inflytande över utbildningen" och att det saknas formuleringar om begreppet klassråd kan detta, enligt Rönnlund, tolkas som att det har skett en förskjutning från det formella till det informella inflytandet (2013, sid 69).

4.2 Elevinflytande i styrdokumentet

I skollagen betonas elevinflytande tydligt. Enligt Paragraf 9 så ska:

9 § Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för barnens och elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas (Skollag 2010:800).

I läroplanen för gymnasieskolan (lgy11) står det om elevinflytandets roll, skolans mål är att varje elev:

- tar personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,

- aktivt utövar inflytande över sin utbildning och de inre i skolan,
- utifrån kunskap om demokratins principer vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska arbetsformer,
- utveckla sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv, och
- stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor

i läroplanen lyfts lärarens ansvar fram, läraren ska

- utgå ifrån att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sitt lärande
- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen
- uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det
- låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer och,
- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen

4.3 Motiv till elevinflytande

Enligt Skolkommitténs betänkande (SOU 1996:22, sid 21) som nämndes tidigare presenteras tre anledningar till varför elever ska ha inflytande. För det första så skall elever ha inflytande för att det är en mänsklig rättighet, för det andra så skall elever ha inflytande för att skolan har i uppdrag att fostra demokratiska medborgare, för det tredje ska elever ha inflytande för att delaktighet är en förutsättning för lärande.

Skolkommittén menar att elevinflytande bör ses som en mänsklig rättighet då skolan är livet självt för de barn och ungdomar som befinner sig i skolan och går där varje dag i tolv år. Skolan ska inte betraktas hos eleverna som en förberedelse för något annat som kommer längre fram i livet. När det gäller elevinflytande som en mänsklig rättighet ingår rätten att vara sedd som individ och bli respekterad (ibid, sid 22). Vidare menar skolkommittén att skolan ska fostra demokratiska medborgare. Det innefattar att eleverna i skolan ska kunna byta perspektiv, att visa tolerans och empati. Det är inte möjligt om elever inte tillsammans med andra elever involveras. Det är i samarbete med andra man kan känna sig delaktig och respekterad. Skolans demokratiska fostransuppdrag kan inte genomföras på en individbaserat sätt. Det är således viktigt, menar skolkommittén, att demokrati praktiseras tillsammans med andra. Gruppen är med andra ord väldigt betydelsefull för demokratisk fostran (ibid, sid 22-23).

Skolkommittén menar att elever är beroende av att de har inflytande över sin egen kunskapsprocess, om det arbete eleverna lägger ner i skolan ska ses som verklig kunskap som är förbunden med tidigare erfarenheter, då krävs det en djup delaktighet. Skolkommittén betonar också att delaktigheten och inflytande över sin kunskapsprocess inte enbart är en individuell process, det är genom kommunikation med andra elever som man blir medveten om sig själv och omvärlden. Språket betonas som en viktig komponent för lärandet. Eleverna måste ha ett språk för hur lärande går till. Eleverna måste till exempel kunna kommunicera och argumentera med sina lärare för varför en viss typ av undervisning passar bättre än den andra (ibid, sid 24).

5 Elevinflytande i teori och tidigare forskning

Skolkommittén betonar delaktighet och inflytande som en avgörande process för att lärandet skall vara fruktbart. I skollagen betonas att läraren ska svara för och ha en avgörande roll för att eleverna får ett reellt inflytande över arbetssätt, former och innehåll. Mot denna bakgrund är det därför intressant att undersöka om lärarna håller om elevinflytandets relevans för lärande. För att kunna besvara frågan kommer jag utgå från två pedagoger som har haft stort inflytande över utformningen över svensk läroplan och svensk skola. Nämligen Dewey och Vygotskij. Dessa betonar, i likhet med skollagen, elevinflytandets roll i undervisningen. Dewey är pragmatismens förgrundsgestalt, och Vygotskij brukar räknas till det sociokulturella perspektivet. Dessa lärandeteorier har gjort avtryck i hur man har utformat pedagogiken i svensk skola. Den läroplanskommitté som tillsattes 1992 förde fram Lev Vygotskij som en pedagogisk förebild (Stensmo, 2007, sid 198). Även John Deweys inflytande på svensk skola är stor. Flera svenska läroplaner från 1946 och framåt bär tydliga spår av John Deweys utbildningsfilosofiska tänkande (Burman, 2014, sid 5). Enligt det sociokulturella perspektivet har lärandet med relationer att göra. Lärandet sker genom deltagande och genom att deltagarna samspelar på olika sätt. Språk och kommunikation är inom det sociokulturella perspektivet grundläggande. Lärandet är mer än vad som sker i huvudet hos elever och har i stor utsträckning att göra med omgivningen. Jag väljer att ta upp både det sociokulturella perspektivet och pragmatiska perspektivet på lärandet är för att de har flera likheter med varandra. Det sociokulturella perspektivet på inläring har kopplingar till den pragmatiska traditionen som företräds av John Dewey (Dysthe 2011, sid 31).

Det kognitiva perspektivet på lärande är ett annat lärandeperspektiv som länge stått i centrum och influerat läroplansutformningen i västvärlden. Pendeln har svängt och det finns numer en kritik mot fokuseringen på lärandets mentala sida. Forskare har idag en mer sociokulturell syn på lärandet, alltså att man lär sig i gemenskap med andra individer. Dysthe (2011, sid 38).

5.1 Vygotskijs syn på lärande

Vygotskijs tes är att elevens lärande drivs framåt av egna motiv. Barn eller ungdomar lär sig aldrig i ett vakuum; långt innan man börjar skolan har man erfarenheter och kunskaper. Detta är enligt Selberg "ett empiriskt faktum, som ofta verifierats och som är odiskutabelt, att inläring måste stämma överens med barnets tidigare erfarenhet och utveckling" (2001, sid 31). Undervisningen måste befinna sig, eller orientera sig, i barnens föregående utveckling (ibid). Vygotskij betonar det språkliga och det kulturella i lärandet. Den proximala utvecklingszonen (ZPD) är Vygotskijs mest kända begrepp. ZPD hänger samman med Vygotskijs syn på lärande som en ständigt pågående process. Principen är att människan alltid är nära att lära sig nya saker utifrån där den i nuläget befinner sig. Vi är hela tiden på väg att erövra ny kunskap. Den som precis har lärt sig hur addition fungerar inom matematiken är således nära att också förstå hur subtraktion fungerar (jmf, Säljö, 2012, sid 191). För Vygotskij innebär detta att läraren ska vägleda eleven att erövra den nya kunskapen. Man är således beroende av en annan persons kompetens. Det är viktigt att man vägleder och inte gör för mycket av arbetet, eftersom eleven riskerar att bli en passiv mottagare (Säljö, 2012, sid 192). Således är därför viktigt att elever görs delaktiga i undervisningen för att de ska erövra ny kunskap. I en klass är elevens ZPD individuell beroende på hur mycket eleverna kan sedan innan. Därför behöver instruktioner anpassas individuellt (Stensmo, 2007, sid 196). Enligt den sociokulturella traditionen är motivation avgörande för lärandet. Eleven drivs framåt av yttre och inre motivation. Den yttre motivationen manifesteras i samhällets normer, exempelvis i form av betyg. Den inre motivationen å andra sidan är minst lika viktig. Det som är avgörande är en god lärmiljö och situationer som ökar elevernas deltagande. Det skapar en drivkraft för fortsatt lärande (Dysthe, 2003, sid 38-39).

Elevinflytandet blir centralt utifrån Vygotskijs pedagogik. Elevinflytande i sig har inget egenvärde i hans pedagogik utan kan ses som en outtalad förutsättning för lärandet.

5.2 John Deweys syn på lärande

John Dewey vänder sig emot den pedagogik där man ser eleven som en passiv mottagare, där läraren tvingar in kunskapen. Istället menar Dewey att kunskap är något levande där eleverna ska vara aktiva och vara med och skapa. Läraren blir i Deweys ögon en person som guidar och vägleder eleven framåt. Det gäller också att läraren skapar sammanhang och knyter an undervisningen till elevens intresse och erfarenhet. Läraren är enligt Dewey en central gestalt. Man kan likna läraren vid en ”katalytisk agent” som stimulerar och hjälper till att skapa lärandeprocesser för eleverna (Burman, 2012, sid 29-30). Centralt för hans dialektiska synsätt är att det ska skapas en dialog mellan de som deltar i lärandesituationer. Dewey menar att vi lär oss genom aktivitet i förhållande till stoffet. Metoden för undervisning i Deweys pedagogik bygger mycket på experiment. Det innebär att eleven själv, tillsammans och med andra, prövar sig fram och testat hypoteser (Selberg, 2001, sid 28-29). Uttrycket *learning by doing* är kanske det uttryck som starkast är förknippat med Dewey. Med det avser Dewey att det är den lärande eleven som skall vara aktiv i olika undervisningssituationer och läraren skall vara handledare (Stensmo, 2007, sid 220). Lärandet blir enligt Dewey fruktbart först när individen har förstått sambandet mellan en handling och resultat. Lärandet blir med andra ord något man själv bidrar med; man måste vara en del i inlärningsprocessen (Imsen, 2006, sid 49). Centralt för Deweys pedagogiska filosofi är att människan eller barnet är en social varelse. Människan är social redan från början. Om vi förstår människor som sociala varelser ska det få konsekvenser för hur vi utformar skolan (Sundgren, sid 104). Elevernas erfarenhet och känslor blir en viktig utgångspunkt för pedagogiken enligt Dewey. Lärarens roll är att stimulera och fördjupa elevernas kunskap (Hartman & Lundgren, 2004, sid 17). Det är avgörande att undervisningen i skolan kan knyta an till elevens intressen, motivation och uppfattning. Den ska också beröra elevens känsloliv.

Utifrån Deweys syn på lärande går det att se tydliga kopplingar till varför elevinflytande har en avgörande roll undervisningen. Elevinflytande hos Dewey är, likt Vygotskij, ett outtalat begrepp. En god undervisning, enligt Dewey, förutsätter att lärande sker i dialog med andra individer och att eleven är aktiv. Här är elevinflytande således en förutsättning.

5.3 Elevinflytandets fördelar

I den av Eva Selberg tidigare omnämnda studien har syftet varit att utveckla kunskapen om elevinflytande och lärande och hur dessa delar samvarierar. Närmare bestämt elevernas inflytande över sitt eget lärande (Selberg, 2001, sid 33). Enligt Selberg, är det vissa miljöer som underlättar inflytanderikt arbetssätt mer än andra (ibid, sid 9). Det innebär att lärarens sätt att förhålla sig till elevers inflytande får en betydelse som är avgörande för elevens vardag i skolan. Lärarnas, men också skolkamraternas stöd, hjälp och bekräftelse är viktig i den dialog som kan leda lärandet framåt. Selberg visar i sin studie (1999, sid 149-150) att kvalitén på lärandet beror på variationen av erfarenhet och kunskap i elevinflytande. I Selbergs studie visar det sig att elever som har större erfarenhet av inflytande också har större chans att klara av att lära sig om de skulle ställa sig inför kravet att själv avgöra vad man ska lära sig och också bättre klara av hur man ska gå tillväga. Dessa elever blir bättre på att, till skillnad från elever med lite erfarenhet av inflytande, ta ansvar för det egna lärandet och skapa sig hållbara kunskaper. Enskilda lärares syn på lärande och lärarnas förväntningar på elevernas sätt att lära blir enligt Selberg avgörande för innehållet i elevernas utbildning (1999, sid 151).

5.4 Ökat fokus på kunskapsuppdraget

Att arbeta på ett sätt där elevinflytandet har en framträdande roll är inte helt självklart, det finns svårigheter att uppnå möjligheten till ett sådant arbete. Syftet med Eriksson & Bostedts studie är att undersöka hur elevinflytande som möjligt pedagogiskt redskap hanteras och förstås i skolans dubbla uppdrag (2011 sid, 43). De har i sin studie undersökt två skolor och tittat på deras sätt att arbeta med elevinflytande. Detta undersöktes genom att intervjuer genomfördes pedagoger och skolledare. Enligt Eriksson & Bostedt visar det sig att läraren har en stor betydelse för att kunna arbeta på ett sätt där elevinflytandet är framträdande (2011, sid 137). Samtidigt visar det sig att lärarna många gånger efterfrågar hjälp hur de ska hantera elevinflytande så att det ska öka måluppfyllelsen i skolan. I sin studie ställde författarna sig frågan om och hur arbetet med elevinflytande påverkas av skolan stärkta fokus på kunskapsuppdraget. Det visar sig att man som lärare är noga med att försöka tydliggöra målen för eleverna. Det anses viktigt att delge elever och föräldrar information, det är dock oklart med vilka instrument och på vilket sätt informationen ska gå ut. Det verkar i huvudsak ske med individuella utvecklingsplaner (IUP) och diverse skriftliga omdömen (Eriksson & Bostedt, 2011, sid 139). Det ökade fokus på kunskapsuppdraget innebär således att det minskar möjligheten till ett lärande som är präglad av kollektiva samtal, eller sätt att arbeta på

som kan öka motivation bland elever. Det framkom i samband med detta att flera lärare söker efter metoder för att möta ett behov där elever ska arbeta individuellt samtidigt som man vill få fungerade grupper (Eriksson & Bostedt, 2011, sid 142). Det visar sig också i deras studie att lärare och skolledare har en positiv inställning till elevinflytande, däremot verkar de ha svårt att definiera begreppet och se olika arbetsmetoder för hur elevinflytandet ska kunna förverkligas (2011, sid 149).

5.5 Hur elever och lärare talar om elevinflytande

I Eva Rönnlunds studie som är gjord på 3 skolor visar det sig att lärarna ofta eftersöker elevernas synpunkter gällande upplägg, planering och innehåll. Det som dominerar elevinflytandet enligt Rönnlund är att det sker i helklass, det sker på initiativ av lärarna och det görs på det sättet som läraren anser är lämpligt (2013, sid 71). De gånger eleverna för fram sina åsikter görs det i grupp, eleverna har innan de kommer med förslag pratat ihop sig.

När eleverna talar om inflytande visar det sig i Rönnlunds studie att man talar om elevinflytande i termer av rättigheter. Deras tal om deras egna och andras rättigheter har något som Rönnlund kallar ett ”här och nu-perspektiv” som saknar ett lärandeperspektiv. Eleverna talar eller pratar om skolans personal som den andra ”parten”. Enligt Rönnlund verkar det finnas ett synsätt på skolan kan liknas vid en politisk arena där olika synsätt finns, eleverna befinner sig på ena sidan och lärarna på den andra (2013, sid 73). Lärarna själva anser att de har införlivat inflytande både som en rättighet och som en del i den demokratifostrande verksamheten. Vidare upplever eleverna i Rönnlunds studie (2013, sid 75) att de inte har inflytande i den utsträckning de önskar, det verkar vara en allmän uppfattning där eleverna säger att lärarna lyssnar på eleverna men att de ändå inte händer så mycket.

6 Studiens ramverk

Utifrån ovanstående genomgång av elevinflytande i styrdokument, teori och tidigare forskning konstateras att elevinflytande har fördelar för lärandet. Dessutom är lärarna ålagda att arbeta med elevinflytande.

För att kunna besvara tidigare redovisade frågeställningar kommer jag att använda mig av nedanstående ramverk.

6.1 Olika faktorer som anses viktiga för elevinflytande

Utifrån vad som tidigare har presenterats i teori och tidigare forskning utkristalliseras vissa begrepp som anses kunna vara relevanta att använda för att undersöka frågan om lärarna ser elevinflytande som viktigt för elevernas lärande. Den, i tidigare forskning, presenterade avhandlingen *Elevinflytande i spänningsfältet mellan skolans kunskapsuppdrag och demokratiska uppdrag* lyfts olika faktorer fram som möjliga instrument för att arbeta med skolans kunskapsuppdrag där elevinflytande blir framträdande del i klassrummet. Begreppen som presenteras är **elevperspektivet**, **variation av arbetssätt** och **motivation** (2011, sid 130).

Elevperspektivet innebär att man tar utgångspunkt i elevens omvärld. Viktiga aspekter är här elevens erfarenheter, förmågor och att man försöker koppla ihop undervisningen till ett sammanhang för eleverna. Att bortse från detta innebär att lärandet inte kan ske, eleven måste alltså vara aktiv. **Elevperspektivet** innebär att man har en individualiserad syn på undervisning och ser och samtalar med elever.

Variation av arbetssätt innebär helt enkelt att man varierar de arbetssätt som existerar i skolan. Allt från lärarledd undervisning, till att arbeta mer elevaktivt, exempelvis i grupper med andra elever. Ett varierat arbetssätt är ett verktyg för att öka elevernas **motivation**.

Dessa begrepp tillsammans med de två presenterade lärandeteorier, som bär tydliga spår av vikten av elevinflytande, kommer att användas i analysen av mina respondenters svar kring huruvida de ser elevinflytande som viktigt för lärandet eller inte.

6.2 Svårigheter med elevinflytande

Som nämnts under tidigare forskning finns diverse svårigheter med elevinflytande. Författarna Eriksson & Bostedt tar upp att elevinflytandet upplevs krocka med en ökad måluppfyllelse samt med det ökade kunskapsuppdraget. Lärarna i deras studie efterfrågade metoder för att kunna jobba på ett sätt så att elevinflytandet kan förverkligas. I Eva Rönnlunds studie diskuterar författaren hur elever och lärare talar om elevinflytande. Det verkar som att man inom skolan beroende på om man är elev eller lärare ser på elevinflytande på olika sätt. Elever talar om elevinflytande i termer av rättigheter, de saknar ett lärandeperspektiv när de

för fram sina åsikter. Den allmänna uppfattningen hos eleverna verkar vara att de inte upplever att de får sin vilja igenom. Elever och personal verkar med andra ord inte ha samma uppfattning om var gränser går för elevinflytande. Dessa svårigheter som presenteras här och i tidigare forskning kan också hjälpa mig när jag besvarar frågeställningar då en av mina frågeställningar handlar just om eventuella svårigheter med inflytande.

7 Metod och metoddiskussion

7.1 Metod och metoddiskussion

För att kunna besvara mina frågeställningar kommer jag utföra en kvalitativ studie. Det innebär att är empirin har en överordnad roll (Esiasson et al, 2011, sid 276). Jag använder mig samhällsvetenskapens vanligaste metoder för att samla in empiri, nämligen att fråga och samtala med andra människor (Esiasson et al, 2011, sid 226).

Det finns en skillnad mellan två typer av respondentundersökningar nämligen samtalsintervjuer och frågeundersökningar. Vid frågeundersökningar handlar det om att kartlägga människors uppfattningar om ett område och på så vis kunna utveckla begrepp och kunna definiera kategorier. Om man vill gå på djupet är istället samtalsintervjuer att föredra. Här handlar det om att förstå hur människor tänker kring relativt komplicerade ämnen, till exempel hur människor upplever att demokratin fungerar (Esiasson, sid 229, 2011). När det gäller min studie är det lämpligt att använda sig av det som kallas för samtalsintervjuer. Detta då elevinflytande som begrepp kan antas vara relativt komplicerat och innehålla flera delar.

Något som är viktigt att sträva emot är att forskningsresultatet skall vara oberoende av den som har utfört den. En annan forskare som söker svaret på samma fråga och med samma verktyg ska i princip komma fram till samma svar (Esiasson et al, 2012, sid 25). Detta kräver en öppenhet, vilket jag menar finns i min uppsats.

7.2 Val av intervjupersoner

För att kunna besvara mina frågeställningar och mitt syfte är det relevant att intervju lärare. Dels för att jag vill få reda på lärares syn och arbete kring elevinflytande, dels för att det är lärarna som är de personerna i klassrummet som ansvarar och har möjlighet att styra det pedagogiska arbetet i en viss riktning. Dessutom är det inflytande i en klassrumskontext jag är intresserad av. I Detta sammanhang är det ingen annan än läraren som kan svara på det.

Förvisso är perspektivet kring elevinflytande intressant att studera från elevperspektivet, och hur eleverna ser på det, men då hade det blivit en annan undersökning.

Jag försökte få en så bra variation som möjligt bland respondenter eftersom man kan tänka sig att upplevelsen av elevinflytande kan skilja sig beroende på vilka ämnen man undervisar i. Det visade sig vara svårare än vad jag hade väntat mig att få denna spridning varför jag fick välja bland de lärarkontakter jag hade sedan tidigare. Jag har fått göra något slags bekvämlighetsurval genom att försöka få tag i de lärarkontakter jag har. Bredden bland respondenternas ämnen har kanske inte varit så stor som jag önskat. Då resultatet i min studie inte går att generalisera oavsett så är det av mindre betydelse. För att få en så bred variation som möjligt har jag försökt få tag i lärare med varierande erfarenhet. Även en bred variation av skolor är centralt, då skolans arbete med elevinflytande kan tänkas påverka hur lärare svarar. Jag har också försökt ta i beaktande att intervjua lärare som arbetar både inom kommunal regi och inom fristående skolverksamhet. Totalt har jag intervjuat sex gymnasielärare på fyra olika skolor. Två av dessa lärare arbetar på två olika fristående skolor. De fyra andra respondenterna arbetar på två kommunala skolor. Nedan följer en kort presentation av respondenterna. Respondenterna heter egentligen något annat.

Kent är 44 år gammal och har arbetet som lärare i 14 år; han arbetar i kommunal regi.

Pontus är 26 år gammal och har arbetat som lärare i ett halvår; han jobbar i privat regi.

Monica är 63 år och har arbetat som lärare i 39 år; hon arbetar i kommunal regi.

Eva är 64 år och har arbetat som lärare i 35 år; hon arbetar i kommunal regi.

Gustaf är 39 år och har arbetat som lärare i 7 år; han arbetar i privat regi.

Sebastian är 42 år och har arbetat som lärare i 12 år; han arbetar i kommunal regi.

7.3 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna ägde rum på de skolor där respektive intervjuperson arbetade. inför intervjuerna hade jag konstruerat en intervjuguide i enlighet med de grundregler som presenteras i *Metodpraktikan* (Esaiasson et al, 2012). Jag skickade inte ut intervjuguiden i förväg då jag ville få så spontana svar som möjligt. Jag anser att jag annars inte hade fått lika omedelbara och ärliga svar. Mina respondenter var inte helt ovetandes om ämnet, i den mailkorrespondens jag hade med mina respondenter skrev jag vilket jag var intresserad av att undersöka. Jag spelade in samtliga intervjuer för att inte förlora viktig information. Vidare för att jag ville undvika att efterkonstruera information, vilket jag hade kunnat riskera om jag enbart hade

antecknat respondenternas svar. Samtliga intervjuer transkriberades inom 24 timmar efter att intervjun var klar, då jag ville ha det så färskt som möjligt.

7.4 Etiska överväganden

Studien följer vetenskapsrådets (2007, sid 6) fyra huvudkrav vad gäller forskningsetiska principer. De fyra principerna är **informationskravet**, **samtyckeskravet**, **konfidentialitetskravet** och **nyttjandekravet**. Informationskravet innebär att forskaren ska informera om syftet med uppsatsen, jag förklarade klart och tydligt vad min undersökning gick ut på. **Samtyckeskravet** går ut på att man själv har rätt att bestämma över sin medverkan. Respondenterna fick information om detta innan intervjun startade. **Konfidentialitetskravet** innebär att obehöriga inte ska kunna ta del av informationen. Jag frågade först och främst om jag fick spela in intervjuerna och sedan nämnde jag att det enbart är jag själv som kommer lyssna igenom det och inte dela med mig av det inspelade materialet till någon annan. **Nyttjandekravet** innebär att materialet inte får användas i något annat syfte. Samma sak gäller här, jag informerade om att det bara är jag som kommer använda materialet.

8 Resultat och Analys

8.1 Resultat

Definition av elevinflytande

Kent säger “Elevinflytande bör, som jag ser det, definieras utifrån vad man kan lägga inom ramen för vad jag har inflytande över [...] med kursmål och centralt innehåll [...]”. Vidare menar **Kent** att elevinflytande är att eleverna ska kunna ha möjlighet att bestämma hur examinationsformer eller redovisningsformer ska se ut

Monica beskriver elevinflytande utifrån skolans uppsatta ramar: “Det är inte helt enkelt, men inflytande är att man är delaktig, allt man har inflytande och kan påverka det som pågår i klassrummet [...] “Man betonar i den läroplan vi jobbar under nu att eleverna ska ha inflytande över sina studier men samtidigt är man ju i kurserna styrd av kunskapskraven och

det centrala innehållet och syftet med ämnet och så vidare, så elevinflytande måste definieras utifrån ramarna”

Pontus definierar begreppet som någon typ av skendemokrati där eleverna själva får vara med och utforma det de ska göra och bli bedömda på. Det handlar också, om att eleverna godkänner de förslag som han som lärare lägger fram samt att de kan vara med och ändra på förslagen, men då inom ramen för vad som är lämpligt. Enligt Pontus handlar det om att eleverna ska känna att de har möjligheten att påverka, men att det inte alltid är lika möjligt att göra det. **Pontus** ser på begreppet elevinflytande som ett viktigt verktyg till motivation för eleverna samt att det är ett verktyg till att samarbeta och bilda ett gott klassrumsklimat. Läraren ser elevinflytande som ett effektivt verktyg till att motivera eleverna till att arbeta med sina uppgifter då de själva har fått vara med och påverka hur arbetet ska se ut och över hur lång tid arbetet ska sträcka sig, men att det måste utgå från kursmål och kriterier för kursen.

Eva definierar begreppet elevinflytande som att man får vara delaktig, att man har inflytande och kan påverka det som pågår i klassrummet men även det runt omkring, med andra ord att man ska kunna påverka sin studiesituation. **Eva** fortsätter att säga att man gemensamt ska kunna bestämma hur undervisningen läggs upp och hur arbetet ska se ut samt hur man gör med redovisningar. **Eva** tycker att det är viktigt att eleverna får göra sina röster hörda och att det är viktigt när det kommer till att få, eller ha, en god arbetsmiljö. För **Eva** handlar elevinflytande mycket om att man har en dialog i klassrummet och att man är flexibel och kan lägga upp saker och ting annorlunda utifrån vad eleverna säger. Eleverna måste känna att de är viktiga i den här dialogen samtidigt är det angeläget att man visar att man är en trygg vuxen som vet vad man håller på med. Liknar man det vid att vi sitter i en och samma båt så styr vi förhoppningsvis åt samma håll och jag som lärare måste se till att vi inte bara åker fram och tillbaka hur som helst.

Gustaf upplever begreppet elevinflytande som något ganska oklart, och säger att begreppet är svårdefinierat. Elevinflytande är däremot, enligt **Gustaf** viktigt, och det kan handla om att eleverna har möjlighet att påverka de arbetsformer som ska gälla i klassrummet. Formen för undervisningen och skolan ska eleverna vara delaktiga över men sen är det ”jag som bestämmer resten”. Det handlar enligt **Gustaf** om att anpassa undervisningen efter deras förmågor och styrkor. Vissa elever är mer teoretiska, andra kan vara väldigt verbala så det handlar om att anpassa det efter vad eleverna vill och kan bäst.

Enligt **Sebastian** så handlar elevinflytande om möjligheten att påverka arbetsprocessen, till exempel diskussion med eleverna hur man ska examinera en specifik

uppgift. Det är dock inte alltid det är möjligt påpekar **Sebastian**. Vidare konstaterar **Sebastian** att elevinflytande handlar om möjligheten att påverka formen för undervisningen, men innehållet kan eleverna egentligen inte säga någonting om. Det förklarar **Sebastian** med att han som lärare är så pass styrd av styrdokument och läroplaner att den möjligheten till inflytande över innehåll är begränsad.

Elevinflytandets fördelar för lärandet

Elevinflytandet betonas som något positivt men det kan vara svårt att arbeta med det. Ett återkommande ord gällande elevinflytandets positiva faktorer är motivation. Ett ökat inflytande upplever lärarna som positivt då eleverna blir mer engagerade och delaktiga, elevernas motivation gör att eleverna lär sig mer och bättre.

Fördelen med elevinflytande innebär enligt **Kent** att man "skapar en relation där eleverna blir medvetna om sitt eget lärande, om eleverna själva är med och får inflytande så kommer eleverna uppleva sin studiesituation som mer motiverande"

Kent beskriver också hur inflytandet innebär att eleverna själva kan bestämma hur de vill bli examinerade, detta innebär att eleverna väljer det som passar bäst. Kent exemplifierar detta med att vissa är duktigare på att muntligt presentera något, och att vissa är bättre på att skriftligt göra det. Att bjuda in eleverna till inflytande innebär att eleverna börjar tänka; "hur lär jag mig bäst?". Alla elever har enligt **Kent** olika förmågor och dessa är bra att försöka få fram.

Pontus ser på begreppet elevinflytande som ett viktigt verktyg till motivation för eleverna samt att det är ett verktyg till att samarbeta och bilda ett gott klassrumsklimat. Läraren ser elevinflytande som ett effektivt verktyg till att motivera eleverna till att arbeta med sina uppgifter då de själva har fått vara med och påverka hur arbetet ska se ut och över hur lång tid arbetet ska sträcka sig, men att det måste utgå från kursmål och kriterier för kursen. **Pontus** talar också om att elever är bra på olika saker och att man, med elevinflytande, låta eleverna examineras utifrån de metoder de känner sig starkast på. Det kan också vara så att eleverna känner att de behöver träna mer på någonting och genom att låta elevinflytandet äga rum i klassrummet kan man också ge eleverna en chans till att träna mer på det de behöver stärkas i. Detta leder till att eleverna får ta eget ansvar för sitt lärande. **Pontus** säger vidare att det är elevernas lärande som är i fokus och för att de ska lära sig bättre är det viktigt att man lyssnar på hur de vill arbeta. Läraren menar att han har ett perspektiv på lärande, och eleverna kanske har ett annat. Då eleverna vet själva hur de lär sig

bäst blir lärarens arbete att försöka utgå ifrån deras perspektiv. “Om jag lär ut trekant och de bara förstår fyrkanter, då lär sig ingen någonting”.

För **Gustaf** innebär elevinflytandet att eleverna känner en ökad motivation till skolan och sitt eget lärande. Det är dock långt ifrån alla som klarar av den friheten som elevinflytandet ändå innebär, det är inte heller alla som vill ha inflytande, utan eleverna vill hellre att lärarna bestämmer vad de ska göra. Men för de elever som klarar av det är det stora fördelar. Eleverna känner sig respekterade, dessutom upplever Gustaf att eleverna får en bättre och mer positiv bild av skolan, de kan lägga upp sina studier precis som de själva vill, skolresultaten förbättras för dessa elever.

Även **Monica** betonar elevinflytandets fördelar för elevers lärande. Enligt henne är detta fundamentalt. Har eleverna inflytande över sin undervisning blir de motiverade och lägger ner mer tid på sitt skolarbete. **Monica** är dock ganska fåordig när det kommer till vad elevinflytande har för fördelar för elevernas lärande, utan ser mer inflytande som viktigt för att eleverna ska trivas i skolan.

Eva menar att något som är positivt med elevinflytande är att det blir ett ganska lugnt klimat i klassrummet och att man genom samtal om uppgifter hindrar stora konflikter från att blossa upp. Diskussionen “du bara har bestämt” dyker sällan upp om man för en dialog med eleverna. Förhoppningsvis leder ett gott elevinflytande till att en god relation skapas mellan mig och eleverna. Om eleverna blir mer aktiva genom att ha elevinflytande blir de också mer intresserade av arbetet. Ett större intresse leder till bättre resultat och engagemang. Lusten att lära ökar. Då vi befinner oss på samma plan och strävar åt samma håll träder ett visst lugn in. Dessutom är det viktigt att höra med eleverna hur skolarbetet fungerar för dem enskilt, om man som lärare kan diskutera med eleverna och fråga “vad funkar bäst för dig?” så får man en bättre bild av hur man ska lägga upp undervisningen för att få med sig alla.

Sebastian betonar inga specifika eller direkta fördelar med elevinflytande för lärandet. Han säger däremot att elevinflytande leder till att eleverna tar eget ansvar, vilket **Sebastian** ser som en fördel. Detta gäller först och främst elever som går sista året på gymnasiet. Det egna ansvaret leder också till att eleverna blir självgående och de blir nyfikna på egna saker. Det **Sebastian** ser som en fördel med elevinflytande är att eleverna själva blir mer motiverade i sitt skolarbete när de har inflytande över sina studier.

Lärarna har lite olika idéer om vad som är fördelen med elevinflytande, men de alla nämner att det är bra att utgå ifrån vad elever kan, och vad det gillar att arbeta med, det innebär enligt dem att motivationen ökar, just motivation framställs som en oerhört viktigt

Svårigheter med elevinflytande

Kent återkommer flera gånger i intervjun till att det krävs kunskap och erfarenhet för att kunna ha inflytande. Enligt honom kan det också vara så att det inte finns någon tid till att tillämpa elevinflytande i klassrummet, ett exempel är när man undervisar på yrkesprogram, han säger att det är många mål och mycket centralt innehåll som ska tas upp och man behöver då "gasa på" lite för att hinna med. Eleverna ska bedömas och nå betygskriterierna, så hur mycket tid kan man då lägga till elevinflytande. Däremot menar han att man kan känna av gruppen och vad som generellt passar just den. **Kent** säger samtidigt att det krävs en viss kunskap av eleverna för att de ska förstå och kunna använda sitt elevinflytande. Läraren säger att elevinflytande är något som eleverna kan vaggas in i under tidens gång, det är svårare i första året på gymnasiet då eleverna i en klass kommer från så många olika skolor, då handlar det mer om att bygga ihop gruppen och skapa en trygghet. Det kan vara svårt för en elev i en helt ny elevgrupp att integreras. **Kent** liknar elevinflytande med en lång process och uttrycker i intervjun "du skapar inte en demokrati över natt, har du inte varit med om det innan blir det inte lätt". Vidare säger han att det handlar mycket om att man ska ta ansvar för det man behärskar, eleverna behöver ha kunskap för att kunna ta ansvar. Där behöver vi kanske bli bättre på att, för eleverna, definiera vad de bör ha inflytande om. Läraren lyfter svårigheter med hur man låter eleverna bestämma, ska de rösta, är det majoriteten som gäller, eller styr minoriteten? Vilka kommer att representera vilka? Som lärare måste du kunna stå där och tänka på vad som är bäst för gruppen och försöka få med dig flertalet elever, det är viktigt att man lyssnar på sig själv och sin erfarenhet.

Pontus upplever att elevinflytande kan vara farligt, det är många elever som upplever att deras inflytande påverkas när eleverna inte får som dem vill. Svårigheterna blir enligt Pontus "ramarna som finns sätter gränser för hur man kan lägga upp undervisningen, man kan som lärare inte tillåta vad som helst." Här kan en konflikt med eleverna uppstå. Att ge inflytande kan innebära att undervisningen upplevs som ostrukturerad. Eleverna kan ha svårt att acceptera att deras vilja inte går igenom.

De svårigheter **Eva** ser med elevinflytande är att det inte ofta kommer initiativ till elevinflytande från elevernas håll och att då arbeta med elevinflytande blir svårt. "Det finns ju fortfarande elever som säger, jag skiter i vilket, bestäm du". **Eva** uttrycker också att det är svårt att få med en hel klass och att det oftast är en eller några elever som tar befälet. Ytterligare en svårighet ligger i att eleverna tror att elevinflytande innebär att de ska få bestämma, vilket, enligt **Eva**, inte helt är vad elevinflytande går ut på.

Där **Monica** arbetar har de arbetat mycket med elevinflytande. **Monica** kan dock se att det ibland leder till negativa diskussioner då eleverna anser att de inte har något elevinflytande om det inte blir som de vill. Som ett exempel tar **Monica** upp är när de ska ha muntliga redovisningar. Elever kan uttrycka att de inte vill ha en muntlig redovisning medan **Monica** som lärare talar om varför de ska ha just en sådan examinationsform. Det kan då bli att man som lärare tar det sista ordet och ser till vad kunskapskraven säger och eleverna uppfattar att de inte har något elevinflytande. Hon kan också se i sina klasser att elevinflytande ibland kan vara jobbigt för eleverna och att det tar mycket tid. Eleverna kan uttrycka att de vill att **Monica** ska bestämma då hon ”vet bäst”. **Monica** hävdar dock att det beror helt på vilken klass man har. Hon fortsätter och menar att eleverna ibland har mycket att ta ställning till och att de ibland behöver ta ställning till saker som de nödvändigtvis inte hade behövt ta ställning till. Hon säger också att en del elever efterfrågar uppgifter där allt är ”klappat och klart” från början och att de vill sätta igång och arbeta direkt istället för att diskutera hur arbetet ska läggas upp. Hon menar också att det handlar mycket om elevernas mognad och vad de klarar av. **Monica** upplever att vissa elever behöver någon som “tar tag i dem” och säger “gör så här så blir det bra”, istället kräver vi att de ska ta ställning till flera olika saker och detta kan leda till att de blir frustrerade. Monica säger också att andra grupper verkligen vill och kan ta ansvaret för att få inflytande över sina studier.

Gustaf menar att elevinflytande är problematiskt då det sällan är eleverna själva som vill ha inflytande. **Gustaf** säger att ”Eleverna älskar när man tar tag i dem, sätter dem någonstans och ger dem en uppgift, de älskar det”. Dessutom är eleverna inte mogna nog att ta eget ansvar som **Gustaf** menar kommer som en konsekvens av inflytande, för att kunna ha inflytande krävs att man tar ett personligt ansvar, det är långt ifrån alla som klarar av det. Han tillägger också att han aldrig har fått något bra svar från skolan vad elevinflytande egentligen innebär.

Sebastian menar att styrdokument och ämnens kursplaner är så pass styrda idag att det är svårt att finna utrymme till att ge eleverna inflytande, detta speciellt i ämnet Geografi som Sebastian undervisar i. Det “är så detaljstyrt så det blir nästan löjligt att prata om att eleverna kan få vara med och välja”. En annan svårighet han tar upp är att initiativ till elevinflytande nästan aldrig kommer från elevhåll. När det väl gör det så handlar det om att eleverna vill ha ändringar i schemat, ett exempel på detta är att eleverna ville ha en lektionsfri dag i veckan.

9 Analys, Diskussion och slutsats

9.1 Analys

Elevinflytandet handlar, enligt lärarna, om att eleverna kan påverka och ha inflytande över sin skolgång utifrån de ramar som skolan är uppbyggd av. Eleverna kan alltså inte ha inflytande över kursernas innehåll men över formen. Med form menar lärarna det arbetssätt som ska råda för varje specifik uppgift och även hur examinationsformen ska se ut. Det verkar inte finnas en enkel och klar bild av begreppet men ska man försöka ringa in det mest centrala handlar det om att eleverna har möjlighet till inflytande över lektionernas upplägg, men inte över dess innehåll. **Gustaf** nämner i intervjun att han efterfrågar en klar och tydlig definition av begreppet elevinflytande. Hos Eva Forsberg (2000) och Gunvor Selberg (1999) diskuteras begreppet och svårigheterna av att finna en bra och tydlig definition av begreppet.

Lärarna i denna intervjustudie betonar elevinflytande som något positivt för lärandet. Jag kan konstatera att vissa av lärarna ger mer utvecklande svar när det kommer till elevinflytandets fördelar. **Kent, Eva** och **Pontus** är de som lyfter fram flest fördelar med elevinflytande. När jag frågar dessa vad de ser som fördelar för lärandet betonar de tydligt **elevperspektivet** och relevansen av att ha **variation i arbetssätt**.

Kents beskriver att det är viktigt att skapa en relation så eleverna själva blir medvetna om sitt lärande. Han betonar också att elevinflytande innebär att elevens eget lärande hamnar i fokus. Detta är viktigt för hur undervisningen läggs upp. De får då en möjlighet att utgå från de arbetssätt som de behärskar bäst. Detta kan leda till att eleverna kan lära sig bättre och i slutändan nå ett högre betyg på uppgiften.

Eva betonar vikten av att utgå från elevernas perspektiv varigenom det blir lättare att jobba åt samma håll. Vidare menar hon att man kan fråga eleverna ”Vad funkar bäst för dig?” och på så vis underlätta skolarbetet och försöka lägga upp undervisningen så att det passar varje elev.

Pontus betonar, då han säger att elevernas lärande är i fokus, att man måste lyssna in hur eleverna vill arbeta. Det är eleverna själva som vet bäst hur de lär sig. Då måste man som lärare utgå ifrån det. **Pontus** uttrycker detta med följande metafor; ”Om jag bara lär ut trekanter och de bara förstår fyrkanter, då lär sig ingen någonting”.

Kopplat till Vygotskijs pedagogik kan man tydligt se att **Kent, Eva** och **Pontus** ser elevinflytandet som en förutsättning för ökat lärande. De har en individualiserad syn på lärandet. Detta överrensstämmer med Vygotskijs syn som innebär att man ska se varje elev. Eleverna ska arbeta utifrån sina egna proximala utvecklingszoner, där läraren ska vägleda

eleverna till ny kunskap (Stensmo, 2007). Det innebär att, som respondenterna nämner, man måste fråga och samtala med eleverna för att undervisningen ska utgå ifrån den nivå där eleven ligger kunskapsmässigt. Enligt Vygotskij måste det gå till på det sättet, då barn aldrig lär sig i ett vakuum (Selberg, 2001). Liknande kopplingar kan göras till Dewey som menar att man måste skapa en dialog mellan de som deltar i lärandesituationen, där vi lär genom vara aktiva till innehållet. Dessutom menar Dewey att utgångspunkten för undervisningen ska vara barnens känsloliv och tidigare erfarenhet (Stensmo, 2007; Imsen, 2006).

Efter samtalen med mina respondenter kan jag konstatera att begreppet **motivation** är något som lärarna gärna lyfter fram som den största fördelen med elevinflytande. Arbetar man med elevinflytande i klassrummet ökar detta i sin tur elevernas motivation vilket leder till att eleverna aktiverar sig och blir mer intresserade av skolarbetet. Alla respondenter nämnde detta som viktigt för lärandet. **Sebastian** beskriver hur inflytande gör att eleverna blir mer intresserade om man utgår ifrån deras erfarenheter. **Gustaf** menar att elevinflytande gör eleverna mer intresserade av skolan och sitt eget lärande. **Kent** nämner att inflytande gör eleverna motiverade. För **Pontus** blir inflytandet viktigt för motivationen där ett bättre arbetsklimat skapas. Även **Eva** och **Monica** instämmer i detta. Utifrån den sociokulturella teorin om lärande, som företräds av Vygotskij, ska inriktningen vara på samspelet mellan individ och omgivning. Därför anses en god lärmiljö, där eleverna själva är aktiva, som avgörande för att eleven ska ha motivation och lust att lära (Dysthe, 2003). Med andra ord blir elevernas inflytande en förutsättning eller en drivkraft för motivationen. Dessa likheter går också att finna i Deweys tankar kring motivation. Enligt Dewey är det avgörande att undervisningen kan kopplas till elevernas känsloliv, intressen och deras motivation. Undervisningen och kunskapen kan inte vara fränkopplad elevens intressen. Syftet med kunskapen måste vara att eleven känner att den är användbar, och upplevs skapa en innerbörd för elevens omvärldsuppfattning. Detta antas öka motivationen (Dysthe, 2003, sid 162).

En av lärarna lyfter specifikt att det är viktigt att man för ett samtal, eller en dialog, i klassrummet där eleverna får möjlighet att göra sina röster hörda. Därigenom och ska de känna att de är en viktig del av samtalet. Elevinflytande i klassrummet kräver således att eleverna är aktiva och att de lyfter sina åsikter i klassrummet. Eleverna behöver, tillsammans med läraren, föra en dialog kring hur lektionerna och arbetet ska se ut. Detta lyfter även Eriksson & Bostedt (2011) där författarna menar att samtal och elevaktiva processer lyfter elevernas lärande.

Under intervjuernas gång hamnade stort fokus kring det som respondenterna upplevde som svårigheter med elevinflytande. Flera menar på att det krävs erfarenhet och kunskap för

att överhuvudtaget kunna ha inflytande. Det är många elever som inte är mogna nog att ta det ansvaret som elevinflytandet innebär. Dessutom menar flera lärare att eleverna många gånger inte kan skilja på inflytande och bestämmanderätt. Diskussioner kan uppkomma kring just detta och även negativa diskussioner kan uppstå om eleverna inte får som de vill. Att lärare och elever verkar ha olika bild av begreppet ställer till vissa svårigheter. Utöver detta menar också lärare att elevinflytande överhuvudtaget är svårt då eleverna många gånger själva hellre ser att läraren ska bestämma över upplägget. Många elever är inte engagerade och att tvinga på elever inflytande blir problematiskt. Utöver detta menar också lärarna att skolans styrning, där fokus ligger på måluppfyllelse inte ger något utrymme till att arbeta med elevinflytande. Lärare som har arbetat under längre tid i skolan upplever att utrymmet till inflytande har minskat i och med den nya läroplanen Lgy11. Som en lärare uttryckte det, så uppstår inte en demokrati över en natt och har man inte varit med om det innan så blir det inte lätt. Svårigheterna med elevinflytande som respondenterna i denna studie tar upp bekräftas i de studier som är gjorda av Eriksson & Bostedt (2011) och Eva Rönnlund (2013). Enligt Rönnlund finns det problem kring begreppet elevinflytande utifrån det faktumet att elever och lärare pratar om inflytande på olika sätt. Dessutom har lärarna svårigheter med inflytande på grund av den ökade styrningen. Detta bekräftas i Eriksson & Bostedt studie (2011) där lärare upplever att de har svårt att arbeta på ett sätt där elevinflytandet är framträdande på grund av den rådande styrningen av skolan.

9.2 Diskussion och slutsats

Som man kan se i den insamlade empirin finns det en relativt samstämmig bild av hur elevinflytandet ser ut i klassrummet. De flesta av lärarna i studien nämner att det kan finnas elevinflytande men då inom vissa ramar. Dessa ramar byggs upp och består av de riktlinjer lärarna behöver följa i form av kursmål och ämnets centrala innehåll. Eleverna har, inom dessa ramar, möjlighet att påverka innehållet i undervisningen. Exempelvis hur examinationsformerna för respektive moment ska se ut. Vissa lärare menar att möjligheten till elevinflytande har minskat till följd av den nya läroplanen för gymnasieskolan Lgy11. Vidare upplevs det som att initiativ till elevinflytande sällan kommer från elevhåll. Eleverna vill hellre ha upplägget för undervisningen serverat. Detta innebär svårigheter att få till ett arbetsklimat där elevinflytande kan bli framträdande. Samtidigt visar det sig att lärarna upplever att många elever inte är tillräckligt mogna för att ta det ansvaret som elevinflytandet kräver. Dessutom verkar det som att elever och lärare många gånger har olika bild av hur elevinflytandet ska se ut.

Det går att se att lärarna, i likhet med vad Skolverket anser, betonar och ser fördelar med att låta eleverna ha inflytande i skolan och i undervisningssituationen. Elevinflytande har ett egenvärde kopplat till att det ses som en mänsklig rättighet och genom att det anses öka den demokratiska kompetensen. Däremot, när det kommer till lärande, kan man tänka sig att elevinflytande ses som ett delmoment för att öka elevernas kunskapsinhämtande. Där kan elevinflytande tillsammans med andra faktorer istället ses som en förutsättning i undervisningen. Detta genom att det skapas en bra lärmiljö där alla elever utifrån sin bakgrund och erfarenhet inhämtar kunskap. I analysen framgår det tydligt se att lärarna är färgade av de synsätt som företräds av Vygotskij och Dewey. Deras syn på skolan bygger på ett samspel med omgivningen där eleverna har en central position i undervisningen. Detta förutsätter att eleverna har reellt inflytande.

Emellertid påvisar respondenternas svar att det finns svårigheter med elevinflytande. Hur ska lärare agera när eleverna själva säger att de inte vill vara med och ha inflytande? I styrdokumentet står det att elever ska ha inflytande i skolan men inte vad det innebär rent konkret. Lärare efterfrågar ett förtydligande av begreppet och kanske också fortbildning i ämnet. Frågan är vem som ska ta detta ansvar; är det upp till skolorna att själva tolka hur elevinflytande ska utformas eller ska faktiskt staten eller Skolverket kliva fram och ta sitt ansvar? Trots allt vill vi väl alla ha en välfungerande skola där eleverna lär och utvecklas så mycket som möjligt. Frågan ”Hur når vi dit?” kvarstår och kommer säkerligen att så göra en lång tid framöver.

Studiens bidrag till läraryrkets utveckling skulle kunna vara att man eftersträvar att arbeta mer med elevinflytande då det anses öka elevernas lärande. Samtidigt är elevinflytande inte oproblemiskt, men är något lärare måste arbeta med. Därför kan studien bidra med en ökad kunskap och diskussion kring hur man ska ta sig an elevinflytande så att inte detta går förlorat med tanke på hur fruktbart det kan vara för lärandet. I samhällskunskapsämnet skulle ett minskat elevinflytande få ödesdigra konsekvenser då ämnet mycket bygger på samtal och diskussion mellan elever och lärare. Även den så viktiga demokratispekten är något man måste slå vakt om då en alltför stor inskränkning av det påbudna elevinflytandet skulle kunna få negativa konsekvenser i detta avseende.

10 Referenslista

Aspán, M. (2005). *Att komma till sin rätt: barns och vuxnas perspektiv på ett skolprojekt för ökat elevinflytande*. Licentiatavhandling Stockholm : Stockholms universitet, 2005. Stockholm.

Bostedt, G. & Eriksson, L. (2011b). *Elevinflytande i spänningsfältet mellan skolans kunskapsuppdrag och demokratiska uppdrag. En studie av fyra skolor*. Utbildningsvetenskapliga studier 2011:1. Härnösand: Mittuniversitetet.

- Burman, A. (red.) (2014). *Den reflekterade erfarenheten: John Dewey om demokrati, utbildning och tänkande*. Huddinge: Södertörns högskola.
- Dewey, J. (2004). *Individ, skola och samhälle: utbildningsfilosofiska texter*. (4., [utök.] utg.) Stockholm: Natur och kultur.
- Dysthe, O. (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (4., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Forsberg, E. (2000). *Elevinflytandets många ansikten*. Diss. Uppsala : Univ.. Uppsala.
- Forssell, A. (red.) (2011). *Boken om pedagogerna*. (6., [omarb.] uppl.) Stockholm: Liber.
- Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (red.) (2010). *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Rönnlund, M. (2013). *Elevinflytande i en skola i förändring*. *Utbildning & Demokrati*. Tidsskrift för Didaktik och Utbildningspolitik, 2013, Vol. 22. Nr 1, (s. 65-83)
<https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2013/nr1/maria-ronnlund---elevinflytande-i-en-skola-i-forandring.pdf> hämtad: 2016-12-05
- Selberg, G. (2000). *Elevinflytande i lärandet*.
- Skolkommittén (1996). *Inflytande på riktigt: om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar : delbetänkande*. Stockholm: Fritze.
- Skolinspektionen (2015a) (2015-09-13)<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/0-si/05-statistik/skolenkaten/skolenkaten-2015/skolenkaten-ht-2015/totalrapport-elever---skolinspektionen-hosten-2015.pdf> hämtad: 2016-11-15
- Skolinspektionen (2015b) <https://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/Fran-brist-till-mojlighet/Anpassning-av-undervisningen/Anpassning-Vanliga-brister/> hämtad: 2016-11-21
- Skolinspektionen (2016) <http://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=546387> hämtad: 2016-11-20
- Skolverket, Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011. (2011). Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2015) <http://www.skolverket.se/elever-och-foraldrar/elevinflytande-1.234275>
hämtad: 2016-11-25

Stensmo, C. (2007). *Pedagogisk filosofi: en introduktion*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2016-12-20 www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf

11 Bilagor

Intervjuguide

TEMA 1 Arbetet som lärare

Vilka årskurser arbetar du i just nu?

Hur länge har du arbetat som lärare?

Hur länge har du arbetat på skolan?

Vilka ämnen är du lärare i?

Hur gammal är du?

TEMA 2 Definition av begreppen elevinflytande/elevdemokrati

Hur vill du definiera begreppet elevinflytande?

TEMA 3 Diskussion om elevinflytande bland lärare/rektorer

Upplever du att ni på skolan diskuterar elevinflytande?

Diskuteras begreppet i arbetslaget? På arbetsplatsträffar? Med rektor?

Upplever du att det finns en samstämmig bild på skolan kring begreppet elevinflytande?

Upplever du att begreppet elevinflytande ofta kommer till diskussion bland arbetskollegor eller rektor? (Sammanfattande fråga)

TEMA 4 Elevinflytande i klassrummet

Elevinflytande i klassrummet - Vad innebär det för dig?

Hur ser du på elevinflytande i klassrummet (under dina lektioner)?

Vad finns det för positivt för dig som **lärare**, med elevinflytande i klassrummet?

- Vad finns det för fördelar med det?

Vad är negativt för dig som **lärare** med elevinflytande i klassrummet?

- Vad finns det för nackdelar med det?

Vad finns det för positivt för **eleverna**, med elevinflytande i klassrummet?

- Vad finns det för då för fördelar?

På vilket sätt kan elevinflytande vara negativt för **eleverna** i klassrummet?

- Vad finns det för nackdelar?

Kan du ge några exempel på lektionstillfällen där du menar att elevinflytande har en framträdande roll?

Upplever du att initiativ till elevinflytande kommer från elevhåll?

- På vilket sätt?

Upplever du att du ges möjligheten att arbeta på ett sätt där eleverna får mer inflytande i klassrummet?

TEMA 5 Eventuella svårigheter med elevinflytande?

Upplever du svårigheter med att elevinflytande kommer till stånd?

-I så fall hur kan detta se ut?

Har du någon idé om hur man skulle kunna öka elevinflytandet i klassrummet?

Upplever du att du vill ha, eller behöver, fortbildning i hur du ska kunna arbeta på ett sätt där eleverna får mer inflytande?

-På vilket sätt?

TEMA 6 Avslutning

Finns det något ytterligare du vill ta upp utifrån det vi har talat om?

Tack till respondenten.